



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum cessante motu cœli elementa remaneant.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

rationes. Primo quidem, quia finis mundi non erit nisi completo numero electorum, cuius completio est qualitas ad executionem totius diuinae praedestinationis: unde non oportet reuelationem fieri de fine mundi, nisi ei, cui fit reuelatio de tota praedestinatione diuina. s. homini Christo, per quem tota diuina praedestinatio humani generis quodammodo adimpletur. Vnde dicitur Ioan. 5. Pater diligit filium; & omnia demonstrat ei quae ipse facit. Secundo, quia per hoc, quod ignoratur quando iste status mundi durare debeat, utrum ad modicum uel ad magnum tempus, habent res huius mundi quasi statim transiturae. Vnde dicitur ad Cor. 7. Qui uiuunt in hoc mundo, sint tamquam non uiuant: praeterit enim figura huius mundi. Tertio, ut homines semper sint parati ad Dei iudicium expectandum, dum omnino determinatum tempus nescitur. Vnde dicitur Mat. 24. Vigilate quia nescitis qua hora Dominus uerteret uenturus sit. Et ideo ut dicit Aug. in epistola ad Esichium, ille qui dicit se ignorasse quando Dominus sit uenturus, utrum ad breue tempus, uel ad magnum, Euangelicae sententiae concordat. Inter duos autem qui scire se dicunt, periculosius errat qui dicit in proximo Christum uenturum, uel finem mundi instare: quia haec potest esse occasio, ut omnino desperaretur esse futurum, si tunc non erit quando futurum esse praedicitur.

epist. 80.

Quest. 58. libro 4.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod sicut dicit Aug. in lib. 83. quaestio: ultima aetas mundi comparatur ultimae aetatis hominis, quae determinato numero annorum non definitur, sicut aliae aetates definiuntur: sed quandoque tantum durat quantum omnes aetates, uel etiam amplius: unde & ista aetas ultima mundi, non potest determinari numero annorum uel generationum numero definiti.

AD SECUNDUM dicendum, quod reuelatio principij mundi utilis erat ad manifestandum Deum esse omnium causam: sed scire tempus determinatum finis mundi, ad nihil esset utile, sed magis nocuum. Et ideo non est simile.

AD TERTIUM dicendum, quod homo naturaliter non solum de seipso sollicitatur, sed etiam de statu communitatis, cuius est pars, sicut uel domus, uel ciuitatis, aut etiam totius orbis: & ideo utrumque fuit necessarium ad hominis cautelam occultari, & finem propriae uitae, & finem totius mundi.

AD QUARTUM dicendum, quod reuelatio finis uitae propriae est quaedam particularis reuelatio. Reuelatio uero finis totius mundi, dependet ex reuelatione totius diuinae praedestinationis: & ideo non est simile.

AD QUINTUM dicendum, quod illa signa posita sunt ad manifestandum, quod quicquid mundus finietur: non autem ad manifestandum determinatum tempus quod finietur: ponuntur. Inter illa, signa aliqua quae quasi a mundi exordio fuerunt, sicut quod surget gens contra gentem, & quod terram motus erit per loca. Sed in fine mundi haec ab unum sanctorum euenient. Quae autem sit ista mensura horum signorum, quae circa finem mundi erit, manifestum nobis esse non potest.

AD SEXTUM dicendum, quod illa reprehensio Domini pertinet ad eos, qui determinatum tempus primi aduentus non cognouerunt: non autem ad eos qui ignorant tempus determinatum secundi aduentus.

AD SEPTIMUM dicendum, quod primus aduentus Christi nobis uia ad mercedem parabat per fidem, & alias uirtutes: & ideo ex parte nostra requirebat primus aduentus notitia, ut credendo in eum qui uenerat, per eius gratiam mereri possemus. In secundo autem ad-

uentu premia redduntur pro meritis, & sic ex parte nostra non requiretur quid agamus, aut quid cognoscamus, sed quid recipiamus. Vnde non oportet praecognoscere determinate tempus illius aduentus. Dicitur autem ille aduentus manifestus, non quia manifeste praecognoscatur, sed quia manifestum erit cum fuerit praesens.

AD OCTAVUM dicendum, quod corporalis hominis uita ex aliquibus prioribus, & corporalibus causis dependet, ex quibus circa finem eius aliquid pronosticari potest. Non autem ita est de toto mundo, & ideo quantum ad hoc non est simile, licet in aliquibus hominibus dicitur minor mundus, similitudinem maioris mundi obtineat.

AD NONUM dicendum, quod uerba illa quae dicitur in scripturis ad breuitatem temporis pertinere, uel etiam ad finem propinquitatem, non tam sunt ad quantitate temporis referenda, quam ad status mundi dispositionem. Non enim legi euangelicae alius status successit, quae ad perfectum adduxit: sicut ipsa successit legi ueteri, & lex ueteri legi natura.

AD X. dicendum, quod illa conflagratio ignium mundanorum, non creditur esse futura ex aliqua naturali causa, ut sic per considerationem caelestis motus, eius tempus possit praesciri: sed prouenit ex imperio diuinae uoluntatis.

ARTICULVS VII.

Verum cessante motu calidiora remaneant.

SEPTIMO queritur, utrum cessante motu calidiora remaneant. Et xij. quod non: dicitur enim secunde Petri tertio, quod in fine mundi elementa calore soluentur: quod autem dissoluitur non manet, ergo elementa non manebunt. Sed dicebat, quod manebunt secundum substantiam: sed non manebunt secundum qualitates actiuae, & passiuas.

¶ 2 Sed contra, manente causa manet effectus: sed principia essentialia sunt causa priorum accidentium, cum ergo qualitates actiuae, & passiuae sint propriae elementorum accidentia, ut quae principia essentialia manentibus, sine quibus substantia esse non potest, etiam qualitates actiuae manent.

¶ 3 Praeterea. Accidentis inseparabile, nunquam actu subiecto separatur: sed calidum est accidens inseparabile ignis, ergo non potest ignis remanere, quod in eo calor remaneat: & eadem ratione de aliis elementis. Sed dicebat, quod diuina uirtute hoc fiat, quod elementa sine qualitatibus actiuis, & passiuis manebunt: licet hoc per naturam esse non possit.

¶ 4 Sed contra, sicut in mundi principio fuit natura instituta, ita in mundi fine erit natura conformatio: sed in principio mundi, ut Aug. dicitur secundo super Genesim ad litteram, non sufficit dicere quid Deus possit facere, sed quid habeat rerum natura, ergo & hoc etiam in fine mundi attendendum est.

¶ 5 Praeterea. Qualitates actiuae, & passiuae sunt in compositis elementis, dicit autem glossa Beede super artem ritate Petri superius inducta, quod ignis ille qui erit in fine mundi, duo elementa ex toto assumet, quae autem alia in meliorem speciem commutabitur: non ergo potest intelligi elementorum solutio quantum ad qualitates actiuae, & passiuas: quia se non tantum duo dicerentur assumenda. Sed dicebat, quod duo elementis, scilicet igne, & aqua praecipue generant qualitates actiuae, scilicet calidum, & frigidum: & ideo haec duo praeter alia assumenda dicuntur.

¶ 6 Sed contra, in fine mundi elementa meliora

... sed fm Aug. super Gene. ad literam, Agens honorabilis est patiente, ergo magis deberent remanere elementa, in quib. vigen t qualitates actiue, quam in quib. vigen t qualitates passiue.

¶ 7. Præter Aug. dicit, qd ad patiendum humor, & humor, ad faciendum aer, & ignis aptitudinem præbent, ergo si propter uirtutem actiuã aliqua elementa assimilenda dicuntur, vñ, qd hoc non debeat intelligi de igne, & aqua, sed magis de igne, & aere.

¶ 8. Præter. Sicut naturales qualitates elementorũ sunt calidum, & frigidum, humidum, & siccum: ita graue, & leue: si ergo qualitates illæ non remanent in elementis, nec grauitas, & lenitas remanebit in eis. Per naturam autem grauitatis, & lenitatis elementa, loca sua naturalia fortuntur: si ergo qualitates elementorum non remanent post finem mudi, non remanebit in eis situs distinctus, ut terra sit deorsum, & ignis sursum.

¶ 9. Præter. Elementa facta sunt propter hominem, in beatitudinem tendentem: sed habito sine cessante ea, quæ ad finem sunt, ergo homine totaliter iam in beatitudine collocato (quod erit in fine mudi) elementa cessabunt.

¶ 10. Præter. Materia est propter formam, quam per generationem acquirit: elementa aut comparantur ad omnia alia corpora mista sicut materia, ergo cum generatio mistorum post finem mudi cesset, videtur, quod elementa non manent.

¶ 11. Præter. Luc. 21. super illud, Cælum, & terram transibunt, dicit glo. de posita priori forma: cum ergo esse sit a forma, videtur, quod elementa in fine mudi esse desinant.

¶ 12. Præter. Secundum Philosophum in 10. Metaph. Corruptibile, & incorruptibile non sunt vnus generis, & eadem ratione mutabile, & immutabile: si ergo aliquid de mutabilitate in immutabilitate mutetur, vñ, qd in genere sue nature non remaneat. Elementa aut mutabuntur de mutabilitate in immutabilitate, ut patet per gl. que dicitur super illud Matt. 3. Donec transeat cælus, & terra, &c. dicit donec transeat a mutabilitate ad immutabilitate. Ergo ista natura elementorum non remanebit.

¶ 13. Præter. Hec dispositio quã modo habent elementa, est naturalis: si ergo ista remota alia accipiet, illa erit eis innaturalis: sed quod est innaturalis, & violentum, non potest esse perpetuum, ut patet per Philosophum in lib. Celi, & mudi. ergo illa dispositio non potest in perpetuum remanere in elementis, sed iterum ad hanc dispositionem reuertentur, quod videtur esse inconueniens. ergo ipsa elementa secundum substantiam cessabunt, non autẽ eorum dispositio, substantia manente.

¶ 14. Præter. Illud solũ potest esse incorruptibile, & ingenerabile, quod totam materiam suã sub forma habet ad quã est in potentia, sicut patet de corporib. celestib. hoc aut elementis non competit, quia materia, qd est sub forma vnus elementi, est in potentia ad formam alterius. ergo elementa nõ possunt esse incorruptibilia, & ita nõ possunt in perpetuum manere.

¶ 15. Præter. Illud quod non habet uirtutẽ ut sit semper, non potest in perpetuum manere: sed elementa cũ sint corruptibilia, nõ habent uirtutẽ ut sint semper. Ergo non possunt in perpetuum manere, motu celi cessante. Sed dicebat, qd elementa sunt incorruptibilia fm totum, licet sint corruptibilia fm partem.

SED CONTRA, hoc competit elementis per motum celi, in quantum una pars elementi corrumpitur, & alia generatur: sic enim ipsius elementi totalitas conseruatur. motu ergo celi cessante, non poterit assignari eã incorruptionis in toto elemẽto.

¶ 17. Præter. Philosophus dicit in 8. Phis. quod motus celi est ut uita quedam natura existat in omnibus. Et Rabi Moyles dicit quod motus celi in uniuerso est sicut motus cordis in animali, a quo dependet uita totius animalis: cessante autem motu cordis, omnes partes animalis dissoluntur. ergo cessante motu celi, omnes partes uniuersi peribunt, & ita elementa non remanebunt.

¶ 18. Præter. Esse cuiuslibet est a sua forma: sed motus celi est causa formarum in istis inferioribus: quod patet ex hoc quod nihil in inferioribus agit ad speciem, nisi ex uirtute motus celi, ut Philosophi dicunt. ergo cessante motu celi, elementa esse desinent formis eorum destrudis.

¶ 19. Præter. Apud presentiam Solis elementa superiora uincunt semper inferiora, sicut accidit in estate propter caloris fortificationem: sed apud Solis absentiam e conuerso. Motu autẽ celi cessante Sol semper ex una parte presens erit, & ex alia parte absens. ergo ex una parte totaliter destruentur elementa frigida, & ex alia elementa calida. Et sic elementa non remanebunt motu celi cessante.

SED CONTRA est, quod ad Rom. 8. super illud, Vanitati creatura &c. dicit Gl. Ambr. Oia elementa, sua cum labore explent officia: unde quiescent nobis assumptis. quiescere enim non est nisi existens. ergo elementa in fine mudi remanebunt.

¶ 12. Præter. Elementa facta sunt ad diuinam bonitatem manifestandam: sed tunc maxime oportebit diuinam bonitatem manifestari, quando res ultimam consumationem accipient. ergo in fine mudi elementa remanebunt.

RESPON. Dicendum, qd apud omnes communiter dicitur, quod elementa quodammodo manebunt, & quodammodo transibunt: sed in modo manendi & transiendi est diuersa opinio. Quidam enim dixerunt, qd omnia elementa manebunt quantum ad materiam: sed quedam nobiliorem formã accipient, aqua & ignis, que accipient formam celi, ut sic tria elementa possint dici cælum, aer, & qui ex sua natura habet, ut cælum quicquid in scripturis dicatur, & aqua & ignis, que formã celi assumunt: ut sic intelligatur uerificari quod dicitur Apoc. 21. Videtur cælum nouum & terram nouam, sub celi nomine tribus comprehensis, ligne, aere & aqua. Sed ista positio est impossibilis. Elementa enim non sunt in potentia ad formam celi, eo qd forma celi contrarium non habeat, & sub forma celi sit tota materia, quæ est in potentia ad ipsam. Sic enim cælum esset generabile & corruptibile quod Philosophus ostendit esse falsum in primo Celi & mundi. Rõ etiam, quia hoc asseritur friuola est, quia in scriptura, sicut Basiliius in Hexameron dicit, per extrema media intelliguntur, ut Gen. 1. cum dicit, In principio creauit Deus cælum & terram. Nam per creationem celi & terre etiam elementa media intelliguntur. Quandoque etiam sub terre nomine omnia inferiora comprehenduntur, ut patet in Psal. Laudate Dominum de terra, & postea subditur, Ignis grandis &c. Vnde nihil prohibet dicere, quod per inuouationem celi & terre scriptura inuouationem etiam mediorum elementorum intellexit, uel quod sub nomine terre omnia elementa comprehendat. Et ideo alij dicunt quod omnia elementa manebunt secundum substantiam non solum quantum ad materiam, sed etiam quantum ad formas substantiales. Sicut enim secundum opinionem Auic. remanent forme substantiales elementorum

... ex par...

... in li. de spir...

... in li. de...

... in li. de...

... in li. de...

... in li. de...

... in li. de...

... in li. de...

... in li. de...

... in li. de...

... in li. de...

... in li. de...

... in li. de...

... in li. de...

... in li. de...

... in li. de...

... in li. de...

... in li. de...

Lib. 8. com. 1. to. 2.

rorum in misto, qualitatibus actiuis & passiuis non remanentibus in suis excellentijs: sed ad medium redactis, ita possibile erit, quod in ultimo statu mundi absque predictis qualitatibus remaneat elementa. Cui uidetur consonare quod Aug. dicit 20. de Ciu. Dei, In illa conflagratione mundana, elementorum corruptibilium qualitates, que corporibus nostris congruebant, ardendo penitus interibunt, atque ipsa substantia eas qualitates habebit, que corporibus immortalibus mirabili mutatione conuenient. Sed hoc non uidetur rationabiliter dictum: primo quidem, quia cum qualitates actiue & passiuæ sint per se elementorum accidentia, oportet quod à principijs essentialibus, casent: unde non potest esse, quod principijs essentialibus manentibus in elementis predictis, qualitates deficient: nisi per uolentiam, quod non potest esse diurnum. Et ideo nec opinio Auicennæ ut esse probabile, quod formæ elementorum actu maneat in misto: sed solū uirtute, ut Phil. dicit, quia oportet, quod diuersorum elementorum formæ, in diuersis partibus materie conseruentur, quod non esset, nisi essent etiam situ distinctæ. Et sic non esset uera commistio: sed solum sibi sensum, & in misto impediuntur qualitates unius elementi, per qualitates alterius. Quod non potest dici in mundi consumatione, ubi omnino cessabit uolentia. Secundo autem, quia cum qualitates actiue & passiuæ sint de integritate nature elementorum, sequeretur quod elementa imperfecta remaneret. Vnde auctoritas Augul. inducta, non loquitur de qualitatibus actiuis & passiuis: sed de dispositionibus, quorum quæ generantur & corrumpuntur & alterantur. Et ideo ut dicendum, quod elementa in sua substantia remanebunt, & etiam in suis qualitatibus naturalibus: sed mutua generationes & corruptiones & alterationes cessabunt: per huiusmodi enim elementa ordinantur ad completionem numeri electorum, sicut & cælum per motum suum: sed substantiæ elementorum manebunt, sicut & substantia cæli. Cum enim uniuersum in perpetuum remaneat, ut supra ostensum est, oportet quod ea que sunt de perfectione uniuersi, primo & per se remaneant, hoc autem competit elementis, cum sint essentialia partes uniuersi ipsius, ut Phil. probat in secundo cæli & mundi. Si enim est corpus circulare, oportet esse centrum ipsius, quod est terra. Posita autem terra, quæ est simpliciter grauis, utpote in medio constituta, oportet ponere contrarium eius. scilicet ignem, qui sit simpliciter leuis, quia si unū contrarium est in natura, & reliquū: suppositis autem extremis, necesse est poni & media: unde oportet ponere aerem & aquam, quæ sunt ad ignem quidem leuia, ad terram autem grauia, quorum unum est propinquius terræ. Vnde ex ipso situ uniuersi patet, quod elementa sunt essentialia partes uniuersi. Quod patet esse manifestum ordine causarum & effectuum considerato. Nam sicut cælum est uniuersale actiuum eorum, quæ generantur: ita elementa sunt eorundem uniuersalis materia. Vnde ad perfectionem uniuersi requiritur quod elementa sibi suam substantiam maneat, & ad hoc et habent ex sui natura aptitudinem. Corruptio autem aliter accidit in corporibus mistis, & elementis: in corporibus enim mistis inest corruptionis actiuum principium, propter hoc quod sunt ex contrarijs composita: in elementis uero, quæ contrarium exterius habent, ipsa autem non sunt ex contrarijs composita, non inest principium corruptionis actiuum, sed passiuum tantum, in quantum habent

F materiam cui inest aptitudo ad aliam formam quam priuatur. Et ab hoc principio generatio, & corruptio in elementis sunt motus, uel mutationes naturales, & non propter principium actiuum, ut dicit Comenius in 2. Phyl. Sicut ergo, quia corpus celeste principium sui motus actiuum habet extra, potest esse quod eius motus cesset ipso manente, absque uolentia, ut supra dictum est: ita potest esse, ut corruptio elementorum cesset, eorum substantijs manentibus, exteriori corruptione cessante, quod oportet reducere in motum cæli, sicut in primum generationis, & corruptionis principium.

G AD PRIMUM ergo dicendum, quod illa elementorum solutio non est referenda ad destructionem substantiæ elementorum: sed ad elementorum purificationem, quæ erit per ignem qui faciem ludicis precedet: post illam autem purificationem remanebunt elementa secundum substantiam, & naturales qualitates, ut dictum est. Vnde secundum, & tertium concedimus.

AD QUARTUM dicendum, quod in mundi principio instituta est natura corporum, sibi quod ordinatur ad generationem, & corruptionem, per quam numerus electorum completur. In mundi autem consumatione remanebit substantia elementorum, sibi quod est ad perfectionem uniuersi: unde non oportet omnia inesse elementis in illo finali statu, quæ oportuit habere in mundi principio.

H AD QUINTUM dicendum, quod glossa Bedæ non est intelligenda, quod hoc modo duo elementa sibi substantiam destruantur: sed sibi sibi statum mutationis, quæ precipue in duobus elementis apparet, scilicet in aere, & aqua, de quibus quidam predictam glossam intelligunt, quamuis secundum alios intelligatur de igne, & aqua, in quibus uigent qualitates actiue.

AD SEXTUM dicendum, quod actio magis deponet ab agente, quam à patiente, ex hoc ipso, quod agens est honorabilius patiente. unde destructio mutationis in elementis, & mutua actionis, conuenientius exprimitur per subtractionem actiuorum, quam per subtractionem passiuorum.

I AD SEPTIMUM dicendum, quod si consideretur actio, & passio in elementis secundum principia substantia, sic uerum est quod Aug. dicit, quod ad patiendum humor, & humus aptitudinem habent, ad agendum ignis & aer, quia ignis & aer habent plus de forma, quæ est actionis principium: de materia uero, terra & aqua, quæ est principium patiendi. Si uero consideretur secundum qualitates actiuas & passiuas, quæ sunt immediata principia actionis, sic ignis, & aqua sunt magis actiua, aer & terra magis passiuæ. Octauum concedimus.

K AD NONUM dicendum, quod elementa, quantum ad sui mutationem, facta sunt propter hominem in beatitudinem tendentem: sed quantum ad suam substantiam, sunt facta & propter perfectionem uniuersi, & propter substantiam ipsius hominis, quæ ex elementis constituitur.

AD X. dicendum, quod in mundi consumatione non cessabunt omnia mista: quia corpora humana remanebunt. Vnde decens est si partes eorum remanent in corpore hominis, qui est minor mundus, quod ipsa tota remaneant in mundo maiori.

AD XI. dicendum, quod forma quam elementa deponunt, est ipsa mutabilitas, non forma quæ sit principium essendi.

AD XII. dicendum, quod mutabilis dispositio tollitur ab elementis, quia mutatio in eis non erit, non quod naturam mutabilem amittant.

Lib. 20. c. 16. circ. mediis 20. 5.

In hoc articulo sum ante.

Lib. 1. c. 54. 35. & sequens. 20. 2.

Art. 9.

Lib. 10. & 5.

Art.

Lib. 4.

Ad

Ad 13. dicendum, qd dispositio istorum elementorum secundum quam generantur, & corrumpuntur, & mutantur, est eis naturalis, motu celi manente: non autem postquam motus celi cessauerit.

Ad 14. dicendum, quod ratio illa probat, qd in elementis est principium corruptionis materiale, non autem actiuum. Vnde non sequitur mutatio, motu celi substracto, qui est principium mutationis.

Ad 15. dicendum, quod elementum sicut non habet uirtutem ut sit semper, propter hoc quod potest ab exteriori corrumpi: ita non habet uirtutem ut quandoque deficiat, nisi materialem, ut dictum est.

Ad 16. dicendum quod elementa sunt incorruptibilia secundum totum, partibus generatis, & corruptis quando motus celi durat: sed motu celi cessante, erit in eis alia incorruptionis causa, quia scilicet non possunt corrumpi, nisi ab extrinseco: corruptiuum autem extrinsecum, deficiente motu celi cessabit.

Ad 17. dicendum, qd motus celi est, ut uita que dam omnibus rebus naturalibus, secundum statum mutationis, qui in consumatione mundi tolletur.

Ad 18. dicendum, qd licet educio formarum de potentia in actum dependeat ex motu celi: tamen eorum conseruatio dependet a principiis alioribus ut dictum est.

Ad 19. dicendum, quod Sol est causa caliditatis per motum, ut Philosophus dicit: vnde cessante motu tollitur corruptionis causa in elementis, quae est per superexcedentiam caloris.

ARTICVLVS VIII.

Utrum cessante motu celi, remaneat actio & passio in elementis.

Octavo quaeritur, utrum cessante motu celi, remaneat actio, & passio in elementis. Et uidetur qd sic, potentiae enim naturales sunt determinatae ad unum: unde uirtus ignis cum sit naturalis potens, se habet tantum ad calefaciendum, non autem ad non calefaciendum: sed in illa mundi consumatione remanebit uirtus ignis & aliorum elementorum, ut prius dictum est: ergo impossibile est quin ignis & alia elementa agant.

¶ 2. Praet. Sicut dicit philosophus in primo de Generatione, ad hoc quod fiat mutua actio & passio requiritur, quod agens & patiens sint similia secundum materiam, & dissimilia secundum formam: hoc autem erit in elementis, cessante motu celi: quia eorum substantiae manebunt, principia essentialibus non mutatis, ergo erit actio & passio in elementis motu celi cessante.

¶ 3. Praet. Causa actionis & passionis in elementis est ex hoc, quod in materia elementi semper est appetitus ad aliam formam, licet materia per unam formam sit perfecta: sed iste appetitus in materia remanebit, etiam motu celi cessante: non enim una forma elementi poterit totam potentiam materiae implere, ergo in illa mundi consumatione remanebit actio & passio in elementis.

¶ 4. Praet. Illud quod est de perfectione elementi, non auferitur ei: hoc autem est de perfectione uniuersalique entis, qd agat sibi simile. Diffusio enim ipsius esse, deriuatur a primo bono in omnia entia, ergo ut quod elementa in illa consumatione agent sibi simile, & sic erit in eis actio & passio.

¶ 5. Praet. Sicut proprium est ignis esse calidum, ita etiam proprium eius est calefacere, sicut. n. calor deriuat a

A principijs essentialibus ignis, ita calefactio deriuat a calore. si ergo in illa reru consumatione ignis & eius calor remanebit, ut & calefactio remanebit.

¶ 6. Praet. Omnia corpora naturalia se tangentia aliquo modo se alterant, ut patet in primo de Generatione: sed elementa in illo statu mundi se tanget, ergo se inuicem alterabunt: & ita erit ibi actio, & passio.

¶ 7. Praet. In illa mundi consumatione erit lux Lunae, sicut lux Solis, & lux Solis septemplexiter: sed modo Sol & Luna sua luce illuminant corpora inferiora, ergo multo fortius tunc illuminabunt, & ita remanebit aliqua actio, & passio in istis inferioribus, nam mediu illuminatu illuminabit ultimum.

¶ 8. Praet. Sancti uidebunt uisus corporeo res huius mundi: sed uisio non potest esse sine actione & passionem, quia uisus patitur a uisibili, ergo erit actio & passio etiam motu celi cessante.

SED CONTRA, Remota causa remouetur effectus: sed motus celi est causa actionis, & passionis in istis inferioribus. s. m. doctrina Phil. ergo remoto motu celi remouebit actio, & passio in istis inferioribus.

¶ 2. Praet. Actio & passio in rebus corporalibus sine motu esse non potest, remoto autem primo motu, qui est motus celi, ut probatur in octauo Physicoru, oportet posteriores motus cessare: remoto ergo motu celi non erit actio & passio in istis inferioribus.

RESPON. Dicendum, quod sicut habetur in libro de Causis, quando causa prima retrahit actionem suam a causato, oportet etiam, quod causa secunda retrahat actionem suam ab eodem, eo qd causa secunda habet hoc ipsum, quod agit, per actionem cause primae, in cuius uirtute agit. Cum autem omne agens agat secundum, quod est in actu, oportet secundum hoc accipere ordinem causarum agentiu, secundum quod est ordo earu in actualitate. Corpora autem inferiora minus habent de actualitate, qd corpora caelestia: nam in corporibus inferioribus non est tota potentialitas completa per actum, eo quod materia subsistans uni formae remanet in potentia ad formam aliam, quod non est in corporibus caelestibus. Nam materia corporis caelestis, non est in potentia ad aliam formam: unde sua potentialitas tota est terminata per formam quam habet.

Substantiae uero separatae sunt perfectiores in actualitate, qd etiam corpora caelestia: quia non sunt compositae ex materia & forma, sed sunt formae quaedam subsistentes: quae tamen deficiunt ab actualitate Dei, qui est summum esse, quod de aliis substantiis separatis non contingit: sicut etiam uidemus, quod elementa etiam se superant inuicem secundum gradum actualitatis, eo quod aqua habet plus de specie qd terra, aer, quam aqua: & ignis quam aer: ita etiam est in corporibus caelestibus, & in substantiis separatis. Elementa ergo agunt in uirtute corporum caelestiu, & corpora caelestia agunt in uirtute substantiaru separatarum: unde cessante actione substantiae, separate oportet, quod cesset actio corporis caelestis, & ea cessante, oportet quod cesset actio corporis elementaris. Sed sciendum quod corpus habet duplicem actionem, unam quidem secundum proprietatem corporis, ut scilicet agat per motum (hoc enim proprium est corporis, ut motu moueat & agat) aliam autem actionem habet, secundum quod attingit ad ordinem substantiaru separataru, ut participat aliquid de modo ipsarum: sicut naturae inferiores conueniunt aliquid participare de proprietate naturae superioris, ut apparet in quibusdam animalibus, quae participat aliquid quam similitudinem prudentiae, quae propria est hominibus: haec autem est actio corporis, quae non est ad

transmu-

Art. 5. huius 4.

Lib. 2. de celo com. 36. & 38. to. 2.

Art. praet. Lib. 1. co. 48. & 49. to. 2.

Lib. 1. co. 53. 10m. 2.

1. meteor. no. 6. p. in. Et. 2. 3. co. 56.

Lib. 8. com. 75. & sequ. 10m. 3.